

СДРУЖЕНИЕ ЗА ИЗСЛЕДОВАТЕЛСКИ ПРАКТИКИ

проект: "Граждански мониторинг за по-зелени закони и устойчиво управление на природните ресурси",
phone: +359 885989593, e-mail: sip.bulgaria@gmail.com,
www.zelenizakoni.com

БРАНШОВИТЕ ОРГАНИЗАЦИИ - „ГОРДИЕВИЯТ” ВЪЗЕЛ В ЗЕМЕДЕЛИЕТО

Ако проследим практиката на Министерство на земеделието и храните (МЗХ) в последните години, особено в нормотворческата дейност, последното нещо, което бихме си помислили е, че има проблем със статута на браншовите организации в земеделието. Последните имат широк достъп до работните групи и не само - вземат активно участие във всички инициативи на министерството, включително и PR такива, и често заявяват позиции по категоричен и дори неприличен за МЗХ начин, ако се наложи.

На фона на тази наглед организирана масовка, изглежда невъзможен фактът, че вече двадесет години Законът за браншовите организации в земеделието е проект, обречен на вечната фаза „Обсъждане“. Ако се задълбочим в причините, те биха се оказали повече, отколкото бихме искали да научим, но като че ли най-очевидната и най-слабо коментирана е **нежеланието на самите организации да попаднат под обща регулация или да положат усилие да преструктурират дейността в полза на своите членове, а не на лобистки заявки.**

На първото стъпало в тази предълга стълба от колебания стои въпросът: **„Има ли нужда от отделен Закон за браншовите организации в земеделието или те трябва да бъдат регулирани с общ такъв, обхващащ всички сектори на производството?“**. Отговорът е категоричен: „Да, има нужда“. В годините се доказва, че в сектор „Земеделие“ се разви специфична форма на организация на дейността на операторите, а под-секторите, съвсем закономерно, обособиха своя вътрешна специфика, която обхваща не само начина на работа, но и регионалното разделение, необходимостта от формиране на национално представена позиция, начини и форма на защита на правата и на законните интереси на отделните производители. Разбира се, не липсва и практика в сферата на лобизма, къде законна, къде не, но все пак практика. При тази среда от сектори, обединени под обща шапка - споени, но различни - последното нещо, от което има нужда, е от общ закон, който би откъснал напълно земеделието от вътрешната му специфика (дори бихме казали еднородна специфика).

Следващото и по-тежко за преминаване стъпало от нужни изяснявания е **статутът на съществуващите браншови организации в сектора**. През изминалите години ясно се забелязва бумът на новосъздадените

Проектът "Граждански мониторинг за по-зелени закони и устойчиво управление на природните ресурси", се финансира в рамките на Програмата за подкрепа на НПО в България по Финансовия механизъм на Европейското икономическо пространство 2009-2014 г. www.ngogrants.bg

СДРУЖЕНИЕ ЗА ИЗСЛЕДОВАТЕЛСКИ ПРАКТИКИ

*проект: "Граждански мониторинг за по-зелени закони и устойчиво управление на природните ресурси",
phone: +359 885989593, e-mail: sip.bulgaria@gmail.com,
www.zelenizakoni.com*

организации в земеделския сектор - това са сдружения, които не са наследници или издънки на по-стари структури. Техният „детски“ растеж преминаваше през доста тежък и изпълнен с лутания период и при формирането на земеделска класа и производители от пазарен тип. В редица случаи те бяха създавани единствено и само за да „влязат“ при министъра или да лобират в определен частен интерес. Немалка част и в момента изпълняват подобна роля. Порди изключително селективния подбор на МЗХ при взимането на политически и експертни решения през годините и поради нарушената комуникация между производители и администрация се стига до подобен парадокс. Много често възникването на такива структури става централизирано, има ясно изявен лидерски подход на управление и най-често е продиктуван от невъзможността за разрешаване на конкретен секторен проблем. Често се случва поради липса на единство между производителите и липса на национално представена силна позиция. **„Роенето“ на национални организации без реална регионална структура направи невъзможно и сформиранието на обща земеделска камара, която да има капацитет за същинско политическо влияние на най- високите етажи на управление в полза на целия сектор.**

Поименно могат да бъдат посочени организациите в земеделието, които имат видима и реално развита регионална структура. Една от малкото такива е тази на зърнопроизводителите, които към момента имат ясна и добре развита регионална структура, която формира националното сдружение, както и е говорител на отделните регионални звена. Разбира се, **успехът на зърнопроизводителите в сферата на сдружаването се дължи до голяма степен на благоприятните икономически условия в последните 6-7 години и до голяма степен на финансовата стабилност, която те получиха благодарение на Общата селскостопанска политика (ОСП) в Европейския съюз (ЕС) и най-вече на финансовите инструменти по първия стълб «Директните плащания» на тази политика.** Това позволи на организацията да разгърне потенциала си, както и на членовете ѝ да видят ползите от членство в структура, която ефективно защитава интересите на членовете си. За съжаление **в останалите подотрасли не се наблюдава подобно устойчиво развитие към момента и тенденцията е по-скоро към създаване на нови и нови сдружения, без да се наблюдава естествен процес на обединяване и засилване на влиянието им върху общите политики и решаване на многото наболели и дълго неразрешавани проблеми.**

Наблюдава се и процес на създаване на регионални структури, имащи претенциите и желанието да участват самостоятелно при търсенето и предлагането на национални решения, без те самите да имат национална представителност.

Проектът "Граждански мониторинг за по-зелени закони и устойчиво управление на природните ресурси", се финансира в рамките на Програмата за подкрепа на НПО в България по Финансовия механизъм на Европейското икономическо пространство 2009-2014 г. www.ngogrants.bg

СДРУЖЕНИЕ ЗА ИЗСЛЕДОВАТЕЛСКИ ПРАКТИКИ

*проект: "Граждански мониторинг за по-зелени закони и устойчиво управление на природните ресурси",
phone: +359 885989593, e-mail: sip.bulgaria@gmail.com,
www.zelenizakoni.com*

Устойчивото развитие на местните и регионални структури до голяма степен зависи от подкрепата за и създаването на местни общности и в частност - на местни структури на браншовите организации, които да служат като базова система за изграждане, надграждане и управление на национална организация, която да представя местните хора. Затова за **регионалните организации е от особена важност да намерят общия знаменател на своите цели и да се обединят, а не да подържат самоцелно единачество.**

В опозиция на това регионално единачество стоят **национално представените структури в България, които имат за свое единствено качество, че са национално структурирани и представляват единствено себе си, понякога напълно изгубили връзка с членовете си.** При това многообразие от структури, цели и интереси става ясно защо Законът не „върви“. Очевидно, не всички организации са припознали в него общ интерес.

Какво е необходимо да се направи, за да се излезе от омагьосания кръг, в който са влезли всички – власти, организации, граждански и неправителствен сектор? Нужно ли е изобщо централизирано да се урегулират отношения между граждански и бизнес участници - отговорът е „ДА“. След като секторните организации сами не са намерили формата на собственото си съществуване, значи това следва да им се подсказже или те да се насочат, дори с известна съпротива от тяхна страна. Ние считаме, че това може би не е най-правилния подход в случая, но може би е единственият възможен. Защото ако самият бранш не се обедини в името на обща визия и интерес, явно трябва да бъде подтикнат да го стори. Нежеланието и неотстъпването на „завзети“ територии, липсата на желание за окрупняване са най-честите препъни камъни.

Сред мотивите на проекта е записано, че със закона за браншовите организации ще се създадат институционализирани механизми за участие при вземане на управленски решения и участие в процеса на формиране на стратегическа политика. Проектът предвижда браншовите организации да подготвят годишни доклади за състоянието на бранша и да подготвят стратегии за развитието му, които да представят пред компетентните държавни институции.

СДРУЖЕНИЕ ЗА ИЗСЛЕДОВАТЕЛСКИ ПРАКТИКИ

проект: "Граждански мониторинг за по-зелени закони и устойчиво управление на природните ресурси",
phone: +359 885989593, e-mail: sip.bulgaria@gmail.com,
www.zelenizakoni.com

Какво се случва обаче, ако браншовите организации са напреднали в своето роене и никоя от тях няма достатъчно критична самооценка за потенциала си и представителството, което осъществява? Законът има отговор по принцип: "когато в бранша има повече от една браншова организация и компетентният държавен орган прецени, че може да възложи само на една организация някоя от присъщите на държавната администрация функции, органът им предлага да се сдружат доброволно за общото изпълнение на съответната функция", като ако това не стане, "държавният орган може сам да прецени на коя от браншовите организации да възложи съответната функция". Познавайки местната среда, веднага можем да се досетим за преките резултатите от прилагането на тази норма. **Очевидно в случая трябва да се започне отначало, „на чисто“ - без компромис и без да се дава шанс силни лобистки, но слаби като структури, организации, да вземат превес.**

Защо Законът за браншовите организации е толкова труден, но и важен акт? Той не е нито първият, нито ще бъде последният, който ще трябва да помири враждуващи интереси. Проблемът е, че той трябва да направи нещо повече - да отговори позитивно и да преодолее следните страхове, а именно: ако **Законът е лобистки, а не стратегически**, той ще доведе до:

- По-високи разходи за навлизане на пазара поради монополни права на браншовите организации да налагат задължения (както и ограничения) на новите компании в бранша;
- Ограничени стимули за браншовите организации да подобряват бизнес услугите, които те предоставят и би трябвало да развиват, за да привличат нови компании;
- Конкуренция сред компаниите по браншове за предимства не на пазара, а в браншовите организации, които да им гарантират по-ефективен натиск при взимане на колективни решения;
- Несигурност сред компаниите, които се стремят да навлязат на пазара в съответния бранш, поради непрекъснатата промяна в правилата (като стандарти за добра производствена практика и технически изисквания към продуктите на пазара), която ще се налага от браншовите организации (особено при конкуренция за политически контакти между компаниите в бранша);
- Корупционни стимули в администрацията за предоставяне на монополни права на определени браншови организации, особено в браншове, където има няколко такива.

Освен нелеката задача да разреши тези проблеми, Законът за браншовите организации в земеделието трябва да създаде основа за обединение - България е може би една от малкото държави, която няма свое представителство в Копа Коджека (е най-голямата европейска организация на фермери и земеделски кооперации. Тя представлява земеделските производители и техните асоциации и сдружения в Брюксел. В нея членуват над 90 национално представени пълноправни организации от Европа), което практически означава, че българските производители не участват в голяма политическа „игра“, във важното вземане на решения в сектор „Земеделие“ на ниво ЕС. А не

СДРУЖЕНИЕ ЗА ИЗСЛЕДОВАТЕЛСКИ ПРАКТИКИ

*проект: "Граждански мониторинг за по-зелени закони и устойчиво управление на природните ресурси",
phone: +359 885989593, e-mail: sip.bulgaria@gmail.com,
www.zelenizakoni.com*

участват, защото все още няма браншова организация, която да покрива условията за членство. Това може да бъде една Национална земеделска камара, обединяваща под стратегически цели всички под-секторни организации.

Законът за браншовите организации в Земеделното трябва да реши и още един много важен проблем - **приемането на критерии за национално представителна организация, т.е. такава, с която държавната администрация да осъществява пряка комуникация и която да участва активно в законотворческия процес и процеса по планиране.** Само човек, който не е бил на член на работна група в МЗХ, все още може да вярва в полезността на широката демокрация. Срещи, на които се обсъждат нормативни актове, се превръщат в трибуни за лични интереси, надделяване и демонстриране на връзки и сила. Организации без никакъв правен интерес в определена сфера решават съдбата на свои колеги нехайно, а понякога и с преднамерена злост, по логиката „на чужд гръб и сто тояги са малко“. Работните групи в голямата си част са неефективни, обсъждането се проточва необосновано дълго време, а крайният резултат не винаги е задоволителен. Сформирането на работните групи по принципа на национално представените структури би облекчило много този процес и би дало реален тласък на административната и нормотворческа дейност в МЗХ.

Разбира се, **опонентите на Закона не са малко и те също имат своите аргументи. Някои от браншовите организации се опасяват, че такъв Закон ще доведе до въвеждане на нови критерии и режими, утежняващи бизнеса и частно-публичното партньорство.** Други намират, че критериите за представителност на организациите не са широко консултирани и не отразяват реалното положение, в този смисъл са неприложими и дори опасни за запазването на действащите структури на производителите. Опасяват се и от възможността за създаване на условия за въвеждане на задължително членуване и намеса на държавата в работата на неправителствения сектор, което може да повлияе на свободната пазарна конкуренция. Най-активен изразител на тези опасения е БТПП, която е краен защитник на тезата за приемане на общ закон за браншовите организации за всички сектори и отрасли.

Ясно е, че Законът за браншовите организации е висока законодателна топка. Проблемите, които трябва да бъдат разрешени чрез него, са достигнали такава степен на обостряне, че няма как да се мине без болезнено разделяне с лоши практики и навици. Но ако браншовиците искат да се преборят за реално влияние при вземането на решения в сектор „Земеделие“, те трябва да приемат необходимостта от болезнени мерки. **Възможно е някои от организациите да не оцелеят, а други да се простят с „уюта“ на съществуването си. Едно е сигурно: колко повече се бави лечението, толкова по-нелечими са симптомите на заболяването.**